

RADIOTELEK

KUBAI-ANGOLAI TÁRGYALÁSOK

Megkezdődtek a hivatalos tárgyalások Havannában José Eduardo dos Santos és Fidel Castro között. Az MPLA-Munkapárt elnöke, az Angolai Népi Köztársaság államfője aznap érkezett háromnapos látogatásra a kubai fővárosba párt- és kormányküldöttség élén. Eduardo dos Santos, a Kubai Kommunista Párt KB első titkárának, az állam- és minisztertanács elnökének, Fidel Castrónak a meghívására utazott a szigetországra. A hivatalos tárgyalások megkezdése előtt az angolai küldöttség megkoszorúztatta Kubai nemzeti hősné, José Martinak az emlékművét.

REAGAN NYILATKOZATA

Ronald Reagan amerikai elnök vasárnap felszólította Franciaországot, hogy támogassa az amerikai politikát Közép-Amerikában. Reagan az AFP francia hírügynökségnek nyilatkozott azt megelőzően, hogy Francois Mitterrand francia köztársasági elnök március 21-én, hivatalos látogatásra Washingtonba érkezik. Közép-Amerikát „stratégiai fontosságúnak” minősítette az Egyesült Államok számára, és megismételte, hogy a térséget „szovjet és kubai befolyás” ellen kellene „megvédeni”.

MONDALE AZ ELEN

Walter Mondale nyerte vasárnap a Puerto Rico-i előválasztásokat is, miután a szigeten uralkodó választási szabályok ellen tiltakozással mind Gary Hart, mind pedig Jesse Jackson visszalépett a részvételtől. A szombati — küldöttjelölt gyűlések formájában megtartott — előválasztásokat szintén Walter Mondale nyerte Michigan, Arkansas és Mississippi államokban, míg Jesse Jackson Dél-Karolinában győzedelmeskedett. Mondale elnyerte mind a 47 Puerto Rico-i delegátus szavazatát. Hart bejelentette, hogy az előválasztás eredményének megsemmisítését fogja kérni a San Francisco-i pártkonvenciótól. Mondale delegátusainak száma a demokratá párti konvenciójára a vasárnapi eredményel 525-re emelkedett. Hartnak eddig 317 küldött kötelezte el magát, Jacksonnak 62.

ZAVARGÁSOK INDIÁBAN

India több szövetségi államában újabb zavargások voltak a hét végén. A jelentések szerint az összecsapásokban 15 ember vesztette életét. A szikhek lakta Pandzsáb szövetségi államban két ember halt meg, hatan megsebesültek. Amritsarban a feszültség vasárnap tüntetésben robbant ki. Utána a rendőrség házkutatásokat tartott, és harminc embert letartóztatott a gyülekezési tilalom megsértése miatt. Pár nappal szünet után újra megtiltották a motorkerékpárok használatát, mivel ezt a járművet gyakran használják terroristák.

MOZAMBIKI LAP A SZERZŐDÉS RÖL

Mozambik továbbra is politikai, diplomáciai és erkölcsi támogatásban részesíti az Afrikai Nemzeti Kongresszust (ANC), amelynek a jövőben is irodája lesz Maputóban — hangsúlyozza a Noticiás mozambiki lap a múlt héten aláírt mozambiki-dél-afrikai biztonsági szerződés következményeivel foglalkozó cikkében. A szerződésben sehol sincs szó arról, hogy bármelyik fél elismerné a másik belpolitikáját. Mozambik így továbbra sem ismeri el a faji elkülönítést és a bantuszánok politikáját, ahogy Pretoria sem ismeri el Mozambik szocialista politikáját — szögezi le a lap.

Véget ért a LEMP értekezlete

Varsó (MTI)

Vasárnap délután befejeződött a LEMP országos értekezlete. A tanácskozás — amelyet Wojciech Jaruzelski, a KB első titkára zárszavában sikeresnek minősített — dokumentumot fogadott el az előző, kilencedik kongresszus határozatainak végrehajtásáról, valamint a júniusban esedékes tanácskozás kapcsolatos pártálláspontokról. Békefelhívást intézett a lengyel néphez, üzenetet fogalmazott meg a világ valamennyi kommunista és munkáspártjához. A küldöttek — ugyanazok, akik csaknem három évvel ezelőtt részt vettek a rendkívüli kongresszuson — megszavazták a *Miért harcolunk, merre tartunk* című nyilatkozatot, amely egy-két évre lesz a párt platformja, elfogadtak egy vitaanyagot, amelynek alapján a pártban megvitadják a hosszú távú (2-3 évtizedre szóló) programot, véglegesítették azt a pártban belüli választási szabályzatot, amelyet az előző kongresszus ideiglenesen fogadott el.

Wojciech Jaruzelski zárszavában megállapította, hogy helyesnek bizonyult a IX. kongresszuson elhatározott reformvonal, a párt konszolidálódott a politika körül. A lengyel társadalom megértette, hogy a párt erejétől függ az ország jövője — tette hozzá Jaruzelski, a pártértekezlet iránt megnyilvánult nagy társadalmi érdeklődésre utalva. A KB első titkára kiemelte, hogy a szocialista megújulás nem ideiglenes, átmeneti megoldás, hanem tartós folyamat. Az értekezlet hangulatát a pártos és hazafias tenniakaráss hatotta át, és nem hiányzott a bírálat sem, amit nagyra értékelt Wojciech Jaruzelski.

A pártértekezlet első mérlegét megvonta Jerzy Majka, a LEMP KB tájékoztatói osztályának vezetője, aki a konferencia sajtószóvivőjének szerepét is betöltötte, egyebek között kiemelte, hogy az értekezlet bebizonyította a párt munkásjellegének erősödését. Nagyon sok munkás szólalt fel, akik saját pártjuk előtt, saját gondjaikról beszéltek.

Magyar segély Vietnamnak

Hanoi (MTI)

Hétfőn a Vietnami Szolidaritási Bizottság székházában Varga József, hazánk hanoi nagykövete ünnepélyesen átvijította Tran Duy Hungnak, a bizottság elnöksége tagjának, a Magyar Szolidaritási Bizottság segélyküldeményét. A negyvennégy tonna élelmiszer, gyógyszer, gyógyászati segédeszköz és szövet, amit a magyar dolgozók önkéntes felajánlásaiból vásároltak, ezúttal Lao Choi tartományba kerül, az ottani gondokon fog enyhíteni. Ebben a tartományban van Dien Bien Phu is, ahol a vietnami néphadsereg a történelmi végső csatát mérte harminc évvel ezelőtt a francia gyarmati hadseregre.

EGK-csúcs

Brüsszel (MTI)

Az EGK miniszteri tanácsának épületében hétfő délután megkezdődött a kormányfők értekezlete. A tanácskozáson Francois Mitterrand, francia államfő elnököl.

Budapest (MTI)

A jugoszláviai utazási lehetőségekről tartottak tájékoztatót hétfőn a vásárvárosban, az Utazás '84 keretében a jugoszláv idegenforgalmi hivatal és a szerbiai idegenforgalmi szövetség képviselői.

Mint elmondták: az elmúlt évben összesen mintegy 12 millió hazai és több mint hatmillió külföldi vendég üdült Jugoszláviában. Külföldről a legtöbben az

Német megszállás Csongrád megyében A kiszolgáltatottság hónapja

A németek azt tartották a legfontosabbnak, hogy a városok és a megye gazdasági életét alárendeljék a birodalmi érdekeknek, amely az erőforrások koncentrációját és azok maradéktalan kifosztását jelentette. Már napokkal később eltávolították a gazdasági életben vezető szerepet játszó zsidó tulajdonosokat és szakembereket. Az üzemek, vállalatok élére új, „megbízható” emberek kerültek, akik a katonai parancsnokokkal együttműködve fokozták a hadiipari termelést. A közvetlen német katonai megrendelések növekedtek a kendergyárakban, lemez- és cipőgyárakban, vasárugyárakban, lakatosüzemekben. A Dél-magyarországi Cipőgyárban és Újszegedi Kendergyárban az üzemek irányítását is német megbízottak vették át, a termelési folyamatot is ellenőrizték, és a késztermékek szállítását ők intézték.

A parasztság beszolgáltatási pontrendszerre szigorított, szinte teljesíthetetlené vált. Az 1944-es jó termést a katonai és kereskedelmi raktárak nyelték el, és tekintélyes része a bombázások áldozata lett, amely ugyancsak a megszállás következménye volt.

A férfilakosságot sújtotta a május 30.—október 6. közötti szinte folyamatos mozgás. A Dél-Alföldön, a megye és Szeged területéről toborozták a kecskeméti központú 13. gyalogos hadosztályt, az 1. huszár hadosztályt, amelyek az 1. magyar hadsereg kötelékében a Kárpátokban harcoltak. A szegedi központú 5. tábori póthadosztályt szeptemberben állították fel, és a 3. hadsereg Duha—Tisza

közötti harcaiban vett részt. A nem kímélt magyar véradókkal a németet akarták mentesíteni.

Nyomon követhető a magyar politikai élet gyors jobbratolódása. A németellenes városi vezetőkét kényesernyugdíjazták: Szegeden Szilágyi József polgármestert, Pálffy Vilmos főlevéltárnost, Stumpf Kálmán főpénztárnokot, hat irodatisztet, négy segédtisztet, három alisztest nyugdíjaztak április 13-án, és helyükre imrédysta tisztviselőket neveztek ki. Makón Könyves Kolonics József főügyészt és két városi állatorvost nyugdíjaztak, két adóhivatali tisztviselőt, két kiscsigit elbocsátottak. Hódmezővásárhelyen Simkó Elemér főispánt nyugdíjazták. A német megszállás késése miatt azonban Tiszántúlon nem az elbocsátások, nyugdíjazások eszközével éltek elsősorban, hanem a megnyeréssel. Hódmezővásárhelyen Endrey Béla szélsőjobboldali főispán május 11-1 beiktatása alkalmával 8 tiszteletbeli tanácsnokot, 2 tiszteletbeli polgármestert, 5 tiszteletbeli aljegyzőt, 4 tiszteletbeli főügyészt nevezett ki. Makón tiszteletbeli főszolgabírókká „léptettek elő” tisztviselőket. Hullottak a tiszteletbeli rangok és címek, amellyel a fasiszta rendelet végrehajtásához közreműködőket kerestek és találtak.

A legembertelenebb hajszát a zsidóság ellen indult, és három hónap alatt bekövetkezett végzetes tragédiájuk. Előbb vagyonuktól, majd személyes tulajdonuktól fosztották meg őket. Május 10-től Szegeden, Makón, Hódmezővásárhelyen,

Szentesen, Mindszentén, Csongrádon, Kisteleken és Kiskundorozsmán gettóba zárással emberi méltóságukat mélyen megalázták. A június 18.—28. közötti deportálással a megye mai területéről mintegy 8500 főt Auschwitz felé indítottak. A deportáltaknak fele a haláltáborokban pusztult el, és a hazatérők is csak szerencsés véletlennek köszönhetően megmenekültek, ugyanis a vasúti útvonalak bombázása miatt Bécs felé irányították a halálosan megsebesülteket.

A további következmények se mellékesek. A megye, de leginkább Szeged, stratégiai helyzete miatt a Balkánon és Dél-Ukrajnában harcoló német hadseregek háttérbázisa volt. A városok tele voltak német sebesültekkel és lábadózó betegekkel, számuk 1500—2000 főre tehető. A nagy tömeget a városoknak és községeknek kellett élelmezni, távozásukkor még az orvosi műszereket, bűtöröket is magukkal vitték. Szegeden 1940-től birodalmi konzulátus is működött, vezetője Erich Kampf, a politikai események fő irányítója lett. A fasiszta városvezetőségek mindenben készségesen teljesítettek minden német kívánságot, még azt is lehetővé tették, hogy a 16 vadász társulat területén tetszés szerint vadászgassanak az itt pihenő főtisztek és tiszték. Szegeden augusztus 23-án a színházat is igénybe vették díszelőadás céljára, amelyen a német katonákkal zsúfolásig telt sorokban lelkesen ünnepelték a német birodalom ünnepét. Ez az utolsó nagy demonstrációjuk volt, a továbbiakban már a szovjet csapatok elől menekülő, futó — majd általuk szétvert német egységeket lehetett látni.

Kanyó Ferenc

Tájékoztató a jugoszláv idegenforgalomról

Budapest (MTI)

NSZK-ból és Ausztriából érkeztek, de sokan jöttek Olaszországból, Nagy-Britanniából, Csehszlovákiából és Hollandiából is. Magyarországról 144 ezer turistát fogadtak.

Jugoszlávia kedvelt üdülőkörzeteibe számtalan programot szerveznek az üdülők és turisták számára, közülük külön figyelemre méltó az amelyet a kragujeváci Zastava autógyár meglátogatásával kapcsoltak össze. A Zastava autókkal érkező

résztevőknek a táj szépségeinek megtekintése mellett módjuk nyílik gépkocsijuk felülvizsgálatára, esetleges megjavíttatására és a szükséges alkatrészek beszerzésére is. Elmondták továbbá, hogy ebben az évben a magyar és a jugoszláv vendéglátóipari vállalatok közötti együttműködés keretében csereakciókat szerveznek, amelyek során egy-egy táj ételkülönlegességeit mutatják be.

Siklós János

Zilahy Lajos utolsó évei

33.

Hogy pontosan így történt-e a dolog, azt én nem tudom, de a távollévő Szent-Györgyi helyett akkor a budapesti »hírek« így számoltak be az eseményekről. Levelemnek ezt a részét bizalmasan kezeltem addig, amíg Szent-Györgyit meg nem kérdezem, hogy hogyan folyt le pontosan Rákosival való telefonbeszélgetése.”

A telefonbeszélgetés tartalmáról nem kérdeztem meg ugyan Szent-Györgyit, helyette azonban azoknál a személyeknél érdeklődtem, akik a Nobel-díjas tudóssal azokban az években, hónapokban együtt dolgoztak.

A Zilahy által említett esetet ismertek. Ki volt Ráth István? Egy 1945-ben valahonnan előkerült és föltűnt, fezőr, akinek igen sok dollárja volt, és miután erre lehetősége nyílt, mindjárt szénbányát vásárolt, megvette a Hungária kénsvágyarat, és különböző tudományos kutatásokat támogatott, természetesen nem érdek nélkül.

Szent-Györgyi kérte, hogy alakítsanak egy természettudományi akadémiát, mert akkor még a felszabadulás után közvetlenül a Magyar Tudományos Akadémia nem működött. Ennek a támogatására adott pénzt Ráth István, s ezért Szent-Györgyi megbízta őt az újonnan létesült akadémia pénzügyeinek gondozásával, gazdasági titkári vagy igazgatói ranggal fölszerelve.

Ennek a szerencselovagnak volt néhány olyan „ügylete”, ami ellentétben állt a szabályokkal, és emiatt a gazdasági rendség letartóztatta. Szent-Györgyi valóban beszélt Rákosival, fölhívta Svájcba, és Ráth szabadon bocsátását kérte azzal, hogy útlevelel elhagyhassa Magyarországot, és autóján vigye magával, szintén útlevelel. Szent-Györgyi feleségét és lányát.

A telefonbeszélgetés körüli „hírek”-ben ennyi a hiteles történet.

Zilahy szeptemberben váratlanul Budapestre érkezett. A Palace Szállóból telefonált, csak egy napra jött, megkérdezte, van-e időm, sürgős ügyekben beszélni akar velem.

Fél óra múlva átjött a szerkesztőségbe. Először is vizumot kért, intezzem el, mert anélkül érkezett. Másodszor pedig a Halálos tavasz, mint film (mielőtt a nyilvánosság elé került volna), megbukott.

— Délután hoznak össze a Gyarmat utcai filmstúdióból valakivel. Átmozom a filmet.

— Tulajdonképpen mi történt? — kérdeztem elképedve.

— Tragédia — válaszolta, izgatottságát nem tudta fekézni.

Nem hasonlított az anekdotázó, memorizáló, mesélő kedvű Zilahyra.

— Mi az a tragédia? — kérdeztem.

— Százezer dollárom vesztettem el, ez a film egy lyukas garast nem ér.

Körülményes előadásából — amely minduntalan mellékletként között tántorgott — azért megtudtam a lényegét.

Ezt a filmet három érdekelt filmcég készítette: egy amerikai (ez Primavera néven Zilahy cége), egy spanyol (a nevét nem jegyeztem föl) és egy jugoszláv (az úvidéki Neoplanta). Két rendező dolgozott a filmen, a jugoszláv Stevan Petrovics és a spanyol Miguel Iglesias. Ezek a rendezők hazájukban, saját elképzeléseik szerint leforgatták a film rájuk eső részét. Azután elkezdtek összedolgozni a két anyagot, és akkor derült ki, hogy itt voltaképpen két filmről van

szó. Egy jugoszláv és egy spanyol változatról, amelyet az amerikai férfi szereplő tart egybe.

— Az első Halálos tavasszal százezer dollárt kerestem, a másodikkal ugyanannyit vesztettem.

— Teljesen készen van a film?

— Készen van, a lehető legteljesebben. Július 18-án volt egy szűkkörű bemutató, de oda már nem is mentem el.

— És most?

— Eddig a Neoplantánál dolgozom, kértem egy vágóasztalt, megkísérlem a kockák újravágását és ragasztását, amennyire csak lehet, megpróbálom egy epizódból filmet összehozni.

— Akkor meg mi szükséged van a magyar filmstúdióra?

— Feszülte vált a helyzet, nem tudom befejezni a filmetet.

Mi történt? A Neoplanta először segítette Zilahyt helyiségekkel, vágóasztallal, de később kezdték unni az egész ügyet. Ők tulajdonképpen egy kész filmet adtak át Zilahynak, és tele voltak munkával, szűkös kapacitásukból lefoglalt valamennyit, s érthető, egyre inkább utáiban volt az úvidéki filmgyárnak azzal a pepecseléssel, amellyel az első Halálos tavaszt is készíttette.

— Az a baj, hogy a rendezők önkényeskedtek, és nem hajtották végre utasításaimat — méltatlankodott előttem.

— En ehhez nem értek, de ha gondold, hogy a hazai filmgyár segít, hozd át a filmet.

— Nagyon remélem, hogy segít.

— Gyere haza, hozd át a filmet, és maradj itt, amíg elkészülsz vele, innen is irányíthatod külföldi rendezőnivalódat.

— Majd meglátom, ez jó javaslatnak látszik, de beszélnem kell Piroskával.

(Folytatjuk.)